

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 4 maart 1954

Ik kon eindelijk hedenochtend mijn reeds enkele weken geleden aangevraagd bezoek bij de Premier brengen, die mij thuis ontving en zich verontschuldigde dat drukke werkzaamheden hem hadden belet mij eerder te ontvangen.

Na een gesprek van meer algemene aard vroeg ik zijn aandacht voor de depressie in onze betrekkingen.

Ik weet dit enerzijds aan de cumulatie van maatregelen in het economisch vlak, die het de Nederlanders moeilijk maken, anderzijds aan de hetze, die ontstaan was om de arrestaties. Met name zeide ik, dat het Ministerie van Voorlichting, dat immers een opvoedkundige taak heeft, mijns inziens was tekort geschoten door geen matigend geluid te hebben doen horen.

De Premier beaamde, dat de betrekkingen verslechterd waren en wees zijnerzijds op de activiteit van Manusama in Nederland en de RMS-agitatie aldaar.

Hij zeide, dat destijds een protest was ingediend over belediging van het Staatshoofd door Westerling en dat daar nimmer antwoord op was ontvangen evenmin als op hun protest over Manusama.

Ik zeide van het eerste, dat zich wel voor mijn aankomst alhier zal hebben voorgedaan, niet op de hoogte te zijn. Gaarne verneem ik wat hiervan is; een voorlopig onderzoek alhier was negatief. Ook een antwoord op de Indonesische nota inzake Manusama is hier niet bekend.

Wij spraken verder over de arrestaties, de consulaire en rechtskundige bijstand en Ali stelde een spoedig antwoord op ons protest in het vooruitzicht. (Inmiddels ontvangen). Hij betreurde, dat men tot een protest was overgegaan zonder over de zaak te spreken, waartegenover ik wees op onze herhaalde verzoeken op lager niveau. De Premier achtte gezien het staatsgevaarlijke van de vermoede misdrijven in dit stadium elk contact met de verdachten nog steeds ongewenst.

Over de bevordering van de nationale economie werd ook van gedachten gewisseld. Ik stelde de overigens niet beantwoorde vraag welke plaats de Indonesische Regering zich voorstelde dat het Nederlandse bedrijfsleven hier in de toekomst zou kunnen innemen. Ter adstructie dat het nog niet zo slecht ging wees de Premier niet geheel ten onrechte op de dividenden en winsten, die toch nog door de Nederlandse bedrijven behaald werden. Hij gaf toe dat op het gebied van de arbeidsverhoudingen de situatie moeilijk was, ook voor de Regering. Men kon niet steeds toegeven aan de eisen van de arbeiders, maar erkend moest worden, dat een loon van Rp. 7,50 per dag voor een arbeidersgezin met 4 kinderen laag was. Maar zo kwaad was het nog niet gesteld met het vertrouwen in Indonesië. De artikelen over de lening van 1 miljard bewezen dat. Blijkbaar heeft het bedrijfsleven in Nederland nog wel vertrouwen. Ik reageerde hierop door te zeggen, dat ik het leningverhaal geheel moest laten voor rekening van de correspondent en dat ik bij mijn jongste bezoek in Nederland in financiële kringen wel belangstelling voor Indonesië had gevonden, maar toen bepaald geen bereidheid om te investeren, maar dat ik er wel van overtuigd was, dat Indonesië in Nederland nog altijd meer vertrouwen genoot dan in andere landen. Ik noteer dat hierop niet de reactie volgde, dat Indonesië ook elders wel terecht kon. Op reacties omtrent de leningkwestie hoop ik binnenkort terug te komen.

Belangrijk was voorts dat de Premier mij vroeg, of naar mijn mening het moment psychologisch geschikt was voor hervatting van de Uniebesprekingen (Nieuw-Guinea werd door hem geen ogenblik genoemd). Aan Indonesische zijde was men er, althans in grote lijnen, voor klaar.

Ik antwoordde ongeveer als volgt: De Nederlandse Regering had zich bereid verklaard tot deze besprekingen en bleef daarbij, doch als mijn persoonlijke mening gaf ik te kennen, dat het een voordeel zou zijn te wachten tot in de behandeling van de arrestaties meer klaarheid was gekomen omdat deze zaak in Nederland irriterend had gewerkt. Speciaal spoedige invrijheidsstelling van hen, die niet schuldig bleken zou een goede indruk maken. Voorts wees ik erop, dat hoewel met belangstelling was kennisgenomen van de verklaringen van Minister Ong over investeringen, het wellicht aanbeveling zou verdienen aan de Indonesische investeringspolitiek vaster inhoud te geven. Immers indien Indonesië straks de waarborgen, die de Finec ons geeft, in discussie stelt zonder er een investeringspolitiek op na te houden, wat kan men dan verwachten? Ik zeide dat de Premier beter dan ik kon beoordelen, of op korte termijn verwachtbaar was, dat er iets positiefs uit de bus zou komen. Zijn antwoord, dat een commissie terzake bezig was, mag doen denken, dat er betrekkelijk spoedig op dit punt iets meer bekend zal worden.

Ali gaf als zijn eigen standpunt te kennen, dat het verkieslijk was dat men snel om de tafel ging zitten. Lang wachten maakte de zaak niet beter. Als men de Unie kon verbreken en daarvoor een normale betrekking in de plaats stellen, dan zouden andere zaken zeker gemakkelijker worden opgelost. Ik vroeg, of hij hiermede bedoelde een scheiding te maken tussen de besprekingen over de opheffing van de politieke Unie enerzijds en het financieel-economische gedeelte anderzijds. Doch deze conclusie, zo zeide hij, moest ik niet trekken uit deze meer 'persoonlijke' opmerking.

De Premier gaf te kennen dat waarschijnlijk Susanto wel met iets terug zou gaan, hetgeen klopt met het interview van Sunario aan UP, waarvan ik zojuist kennis neem.

Aangezien ik reeds bij Susanto (zie mijn 1013) aandrang op behoorlijk diplomatiek vooroverleg, bracht ik dit niet meer bij Ali ter sprake.

In dit gesprek, dat een uur duurde, kwamen nog andere onderwerpen ter sprake als de tendentieuze opmaak en berichtenkeus van de Nederlandse pers hier te lande en de Indonesianisatie van het personeel der Nederlandse bedrijven. Ik had in dit verband nog gelegenheid een pleidooi te houden voor een immigratiepolitiek, waardoor de activiteit van de Nederlandse bedrijven minder gehinderd zou worden.

Over deze gedachtenwisseling zou ik willen zeggen, dat zij naar mijn gevoelen op beter peil stond dan bij gesprekken met Mukarto of Sunario mogelijk bleek. Bepaald verheugend vond ik bijvoorbeeld dat in discussie werd gebracht de vraag of het thans een juist moment was voor hervatting van de besprekingen.